

Andrásfalvy Bertalan tájhasználatról, nagybirtokról

Részlet a „Dunánk, Oltnak egy a hangja c. írásból

„Az embernek máig pontosan nem ismertük még meg szerteágazó, bonyolult testi és lelki szükségleteit. Mindezek kielégítésére nemzedékek során alakította ki az adott természeti, gazdasági és szellemi-kulturális környezetben a legjobb, legteljesebb eszközöket és módszereket. **Ott tudja ezeket az átlagosnál magasabb szinten kielégíteni, ahol az átlagosnál jobban ismeri a természeti környezetet, vagyis az őt körülvevő élővilág magasabb gazdagságát.** Az életgazdagságot (a biodiverzitást) nemcsak ismeri, hanem sokoldalúan ki is tudja használni, és így **környezetétől sok esztétikai inspirációt is kaphat.** „Az emberi lények alapvetően olyan komplex emlősök, akik az őket körülvevő biológiai világban változatosságot és új ingereket keresnek. A természethez és más fajokhoz fűződő rendszeres kapcsolat alapvető fontosságú az ember lelki egészségének és jóllétének szempontjából (...) A természet esztétikai értékének elismerése alighanem egyetemes jellemzője valamennyi emberi kultúrának (...) része az élet élvezetéhez szükséges alapvető szükségletek hierarchiájának. (...)” **Fontos az is, hogy a természettel való sokoldalú kapcsolatát nem korlátozta egy szűkebb, politikai és gazdasági hatalmat gyakorló csoport, réteg, osztály.**

Népművészetükkel kitűnő népcsoportjaink mind ilyen **életgazdag, változatos természeti környezetben** voltak. A például választott **Sárgköz népe** a XIX. század elejéig ilyen tájban élt. Nem egyoldalúan földművelésből, hanem **a természettel való szoros együttműködésben** alakította ki sajátos ártéri gazdálkodását. **Nem próbálták a Duna áradásait megakadályozni, ellenkezőleg emberi munkával is elősegítve a víz kiterjedését kihasználták az elöntés áldásait.** *Évenként öntözött legelőiken sok és sokféle állatot tartottak, tenyésztettek, erdeik tele voltak oltott gyümölcsfákkal, miközben nagy mennyiségű halat fogtak ki a visszahúzódó víz útjába épített rekeszekkel. Ezen kívül méhészkedtek, kertészkedtek és szép házi szőtteseikre, viseletükre már a XVIII. században felfigyeltek.* Iskolai műveltségük is magas volt, hiszen a népi műveltség nem áll okvetlen szemben az iskolázottsággal. **A kiterjedt, változatos és gazdag ártér használatában senki sem korlátozta őket, egészen a XVIII. század végén megkezdett vízrendezésekig.** Ekkor az országszerte megindított folyószabályozásoknak két egymással összefüggő célja volt. Az elsődleges birodalmi érdek: a vízi út létrehozása Bácska és Bánát gabonája számára. A második pedig: az ármentesítésekkel növelni kívánták a földbirtokosok számára a majorsági, házi kezelésbe vehető szántók területét. Ez azonban csak az eddig a jobbágyok közös használatában lévő árterületi erdők, legelők kisajátításával volt lehetséges. A földesúr nem vehette el a jobbágytelekhez tartozó földet, csak azokat, melyek még nem voltak eke alá véve. Igaz, a magasabb szinten lévő erdők is közös használatban voltak, ezeket is kisajátította a földbirtokos, de azok eke alá nem voltak már annyira alkalmasak, mint az ármentesített síkon lévők. **Mindezt az 1767-es Mária Terézia-féle úrbéri pátens tette lehetővé, illetve szentesítette, és ezzel megszületett a magyarországi nagybirtok történelmünket máig hatóan megrontó, formáló, beteges túlsúlyva és uralma.**

Tehát éppen azokat a népcsoportokat, lakosokat érintette ez a törvény hátrányosan, sőt gyilkosan, akik kevés föld művelése mellett éppen a közösen használt területek sokoldalú kiélésében találták meg megélhetésüket, és a természettel való sokoldalú kapcsolatukkal magas rendű népi kultúrát építettek fel. Nem véletlen, hogy éppen a leggazdagabb népművészetű népcsoportjaink körében fordul az élet a halálba, jelenik meg a kegyetlen születéskorlátozás, esik szét a család és a társadalom. Vagyis a természettel való közösséget

az teszi tönkre, hogy az emberi kapcsolatok megromlanak, egy szűkebb csoport a maga hasznára kisajátítja a természeti erőforrásokat, a természettel való együttműködés jogát. E szűkebb csoport pedig már nem törődik a természetgazdagság, a biodiverzitás megőrzésével, sőt megindul a gazdaságilag, erkölcsileg és jogilag tudományosan igazolni próbált környezetpusztító nagyüzemi gazdálkodás. A társadalomban mindezek hatására eluralkodik a szélsőséges önzés, a pusztító versengés világszerte, a Kárpát-medencében élő magyarság népszaporulatának megtörése, arányának fogyása. A másik magyarázat az előbbi tükörképe. Ahogy a természeti környezet sokszínűsége, gazdagsága inspirálja, ugyanúgy a kulturális, emberi-társadalmi környezet sokszínűsége, gazdagsága is gazdagítja az emberi szükségletek jobb kielégítésének lehetőségét.”